

Marek Marczewski

"Bibliografia katechetyczna
1945-1995", Roman Murawski, R.
Czekalski, J. Tochmański (oprac.),
Warszawa 1999 : [recenzja]

Collectanea Theologica 70/4, 213-215

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

na dla duszpasterzy, a zwłaszcza spowiedników. Trzeba jednocześnie mocno podkreślić, iż podane propozycje nie zwalniają z osobistych analiz i samokształcenia, zwłaszcza w kontekście najnowszych enuncjacji Magisterium Kościoła w tym zakresie, choćby z okazji Wielkiego Jubileuszu Roku 2000; tak w Kościele powszechnym jak i w poszczególnych Kościołach diecezjalnych.

Autor twórczo i umiejętnie korzysta w swych badaniach z najnowszych dokumentów kościelnych, także tych, które ukazały się po wydaniu Kodeksu. M.in. sięga do posynodalnej adhortacji *Reconciliatio et paenitentia*, *Katechizmu Kościoła Katolickiego* czy bulli *Incarnationis Mysterium*. Wszystko to jest znakiem aktualności oraz wręcz świeżości proponowanych treści, a z drugiej strony wrażliwości naukowej oraz także praktyczno-duszpasterskiej ks. M. Pastuszki.

Aktualność i twórcza potrzeba szerokiego uprzystępnienia prezentowanej książki nie ulega najmniejszej wątpliwości. Wskazuje na to w przedmowie ks. S. Czerwik: „Myślę, że w tym kontekście historycznym i w świetle nauczania Ojca Świętego Jana Pawła II ukazuje się aktualność niniejszej książki ks. prof. Mariana Pastuszki, a także jej ścisły związek z opublikowanym w roku 1997 dziełem o Eucharystii” (s. 9). Zatem prezentowana książka o sakramencie pokuty i pojednania jest ważnym wydarzeniem naukowym i duszpasterskim w polskim Kościele.

ks. Andrzej Franciszek Dziuba, Warszawa

Roman MURAWSKI SDB, R. CZEKAŁSKI, J. TOCHMAŃSKI (oprac.), *Bibliografia katechetyczna 1945-1995*, Wyd. Akademii Teologii Katolickiej, Warszawa 1999.

Nakładem Wydawnictwa Akademii Teologii Katolickiej została publikowana polska bibliografia katolickich publikacji katechetycznych za ostatnie półwiecze (1945-1995). Jest ona, jak to podkreślił ks. prof. Roman M u r a w s k i, profesor katechetyki ATK i wychowawca wielu pokoleń teologów i katechetów, „przede wszystkim twórczym i zbiorowym dziełem studentów katechetyki Akademii Teologii Katolickiej, którzy pod moim kierunkiem w ramach seminarium z katechetyki i prac Naukowego Koła Katechetyki, podjęli się zebrania wszystkich pozycji, które ukazały się drukiem po wojnie” (*Wstęp*, s. 9).

Nie trzeba udowadniać wartości i wagi tego przedsięwzięcia zwłaszcza dziś, gdy w zalewie informacji każdy z podejmujących pracę zawodową lub naukową jako teolog czy katecheta oczekuje bibliografii dziedzinowych, które, dzięki dobrze opracowanemu podziałowi przedmiotu, pomogą szybko zorientować się w literaturze. Książka Profesor wskazał we *Wstępie* na jeszcze jedną rację, a mianowicie na fenomen wzrostu liczby osób zainteresowanych studiami katechetycznymi, lub zmuszonych do uzupeł-

nienia swej wiedzy w tym zakresie. Prezentowana tu *Bibliografia katechetyczna 1945-1995* okazuje się w tym momencie realną pomocą przy pisaniu przez nich prac magisterskich z katechetyki.

Dokonano gigantycznej kwerendy, nie tylko ze względu na czas, ale i liczbę periodyków, z których czerpano informacje. W omawianym spisie zawarto 5400 opisów bibliograficznych w s t u (!) działach przedmiotowych. Nie objęto w nim tekstów dotyczących katechezy, publikowanych na łamach codziennych gazet i tygodników, np. „Niedzieli”, „Gościa Niedzielnego”, „Tygodnika Powszechnego”. Ze swej strony dodajmy, że stało się to ze szkodą dla anonsowanej *Bibliografii*, bo właśnie te pisma zasługują na ich zamieszczenie; i to właśnie z tego okresu, bo wtedy stanowiły tak rzadkie wówczas centra teoretycznej i praktycznej odnowy polskiego duszpasterstwa. Na marginesie dodajmy, że bibliograficznym wykazem nie objęto „Vox Patrum”, periodyku poświęconego chrześcijańskiemu antykowi. W nim zamieszczono np. 10 artykułów wygłoszonych podczas sympozjum na temat katechezy patrystycznej (10 /1990/, z. 18, s. 57-156) oraz wybraną bibliografię polskich i obcych publikacji poświęconych katechezie patrystycznej (*tamże*, s. 417-432).

Całość *Bibliografii katechetycznej 1945-1995* podzielono na dziesięć głównych działów. Są to: *Dokumenty katechetyczne. Programy. Podręczniki. Regulacje prawne; Fundamentalne problemy katechezy. Historia katechezy; Treść katechezy; Katecheza w innych krajach i innych wyznaniach; Rodzaje katechezy; Podmiot katechezy: katecheta i katechizowany; Środowisko katechetyczne; Zagadnienia dydaktyczno-metodyczne katechezy; Wychowanie chrześcijańskie; Katechetyka a wybrane dyscypliny naukowe*. Ten ogólny podział z kolei zaskakuje szczegółowym podziałem wewnętrznym każdego z działów. Wydaje się więc, że w sposób optymalny zapewniono łatwy sposób dotarcia do rozmaitych zagadnień przedmiotu. Nasuwają się jednak pewne pytania związane z samym tytułem książki, ewidentnym brakiem informacji wprowadzających do tego typu spisów oraz ekumenicznym wymiarem pracy, co wiąże się z uwagą pierwszą.

1. W tytule omawianej pracy należało zamieścić uwagę, że jest to spis bibliograficzny dotyczący opracowań związanych z Kościołem rzymskokatolickim. Myślę, że na przyszłość można by było opracować publikację interkonfesyjną. Szkoda, że podczas zbierania materiału, rozproszonego po tylu miesięcznikach diecezjalnych, nie zadano sobie trudu lub nie włączono do pracy przedstawicieli innych wyznań, by zamieścili informacje bibliograficzne swych Kościołów poświęcone katechetyce. W ten sposób mogła powstać chrześcijańska bibliografia katechetyczna.

2. Spis bibliograficzny należało poprzedzić uwagami na temat istniejących już spisów bibliograficznych, które mogły lub mogą okazać się pomocne przy pracach nad organizowaniem warsztatu bibliograficznego. Myślę tu o ważnej dla każdego bibliografa *Bibliografii Zawartości Czasopism* (1947-) czy przeglądach bibliograficznych zamieszczanych w różnych periodykach naukowych czy popularno-naukowych (por. np.: ChwŚ; RTK).

3. Obiecujący w swym tytule poddział, poświęcony katechezie innych wyznań, jest bardzo mizerny. Myślę, że zdecydowały o tym nie tylko nie wyłożone jasno ani w tytule, ani we *Wstępie* założenia konfesyjne omawianego spisu, lecz także brak u nas w kraju międzywyznaniowych badań w zakresie teologii w ogóle, a katechetyki w szczególności.

Marek Marczewski, Lublin

F. WILFRED, O. BEOZZO (red.), *Le franchissement des frontières. Naissance d'identités nouvelles?*, Revue Internationale de Théologie „Concilium”, Cahier 280, Beauchesne Éditeur, Paris 1999, ss. 168.

Historia nie znała tyłu granic, ile ich znajduje się w świecie współczesnym; nigdy też nie istniało tyle ich naruszeń co dziś – twierdzą Felix Wilfred z Madras i Oscar Beozzo z São Paulo w edytoriale zeszytu *Przekraczanie granic. Czy narodziły się nowe tożsamości?* międzynarodowego przeglądu teologicznego „Concilium”. W trzech częściach zeszytu (Zjawisko – Refleksje teologiczne – Świadectwa) zgromadzono trzynaście studiów; dołączono szkic konkludujący. Pierwszą część problemu tytułowego przedstawiono wieloaspektowo i penetrująco; nie we wszystkich artykułach należyście wyłoniło się zjawisko rodzenia się nowych tożsamości.

Codziennie występuje zarówno wznoszenie murów granicznych, jak też ich obalanie, wskazuje niezwykle obszerny i wielowątkowy edytorial. Pozwala to dostrzec stan dialektycznego napięcia między wytyczaniem tożsamości partykularnych – geograficznych, narodowych, językowych, kulturowych, etnicznych, seksualnych – a przekraczaniem ku innemu brzegowi. Przekroczenie granicy może być albo przemocowe, gdy jedna potęga dokonuje najazdu na terytorium (fizyczne, duchowe, kulturowe...) innego, jak w przypadku kolonizacji różnopostaciowej – albo też ukryta i subtelną, ale nie mniej niszczyielską, jak w procesie transnarodowości kapitału czy ujednoczenia kultur.

Występuje dwuznaczność w utrzymywaniu granic i w ich negacji. Filozofia ekonomiczna dekretuje obalanie wszelkich barier, by kapitał i rynek mogły odegrać swą rolę – a równocześnie wprowadza surowe obostrzenia dla ruchliwości siły roboczej z krajów ubogich; wzywa do otwarcia rynku Południa w imię świata Planetarnego – a równocześnie ustala embargo czy różne ekskluzywy na artykuły pochodzące z Południa.

Przekraczanie granic może często mieć akcent twórczy. Znajdowanie się na peryferii, skąd widok jest z konieczności bardzo odmienny niż z centrum, pozwala inaczej odczytywać konfrontację z inną tożsamością, innym obszarem duchowym, kulturowym czy religijnym: to moment wyłaniania się nowej tożsamości. W wielu dyscyplinach akademickich dzieła najbardziej twórcze pochodzą od badaczy przekraczają-